

Josep PERARNAU I ESPELT

LA SENTÈNCIA DEL BISBE DE VALÈNCIA, JAUME D'ARAGÓ,
SOBRE EL BEGUÍ JAUME JUST I L'HOSPITAL DELS BEGUINS
(30 juliol 1372)

En el seu bell llibre *Un formulari i un registre del bisbe de València En Jaume d'Aragó* (recensionat en la corresponent secció d'aquest volum), i concretament en la seva segona meitat, la del registre, la prof. M. Milagros Cárcel Ortí ens acaba d'oferir, ambolcallat enmig dels altres dos-cents quatre documents registrats, la transcripció de la sentència episcopal indicada en el títol, que és autèntic joiell per als qui procuren conèixer la vitalitat dels grups 'espirituals' valencians d'ascendència franciscana radical, rebuda segurament d'un capdavanter com Arnau de Vilanova, ja els primers anys del segle XIV. I és un joiell perquè ens informa (ai las!, gasivament, per al nostre gust) dels darrers anys d'un autèntic capdavanter d'un almenys d'aquells grups, l'empordanenc (de Far d'Empordà) fra Jaume Just.

Aquest personatge —i el grup beguú que l'envoltava, el de l'Hospital dels beguins', de la ciutat de València— ens era fins ara relativament conegut gràcies a les pàgines que li dedicà Josep M. POU I MARTÍ, en el seu tothora indispensable recull *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XV)*,¹ també gràcies a les complementàries d'Agustín RUBIO VELA i de Mateu RODRIGO LIZONDO, *Els beguins de València en el segle XIV. La seua casa-hospital i els seus llibres*,² on trobem informació ben documentada sobre el pas a València des dels extingits Freres de la Penitència de Jesucrist al grup o grups d'hommes i dones del Terç Orde de Penitència de Sant Francesc (també sobre fra Jaume Just) i sobre la biblioteca, que, durant almenys gran part del segle XIV, tingueren a l'abast de la mà.

Pels dos títols acabats d'esmentar ens consten els següents extrems:

El fundador de l'Hospital de Santa Maria o dels Beguins, Guillem Ramon Català, en el seu codicil testamentari del 1334, disposava: que només el Consell Municipal de València (amb exclusió de qualsevol autoritat eclesiàstica) tenia capacitat de comprar i vendre propietat de l'Hospital; que els Homes de Penitència o beguins tenien dret d'habitar-hi; i que Pere Sebastià en seguís essent l'acceptador mentre Jaume Just i els seus 'fratres' el consideressin capaç i que després aquests mateixos 'fratres' nomenessin nou acceptador.

1. Vic, Editorial Seráfica 1930, 200-206. El llibre ha estat encertadament reeditat a cura i amb estudi preliminar d'Albert HAUF I VALLS (Espejo de Clío, 9) per l'Institut de Cultura «Juan Gil Albert» de la Diputació Provincial de Alicante 1996, 338-344.

2. Títol publicat dins la «Miscel·lània Sanchis Guarner», I, Universitat de València, Quaderns de Filologia 1984, 327-341 i reproduït dins la «Col·lecció Abat Oliba», Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

El 1339 el Consell Municipal de València qualificava fra Jaume Just d'«administrador de l'Hospital» i pagava el porxo que ell havia fet construir a fi que els malalts hi poguessin prendre el sol i l'aire fresc.

Abans del 1348, Jaume Just i dos ,fratres' seus s'havien fet notar de l'inquisidor; empresonats per aquest apel·laren al papa Climent VI; alliberats sota fiança de 30.000 sous, tornaren a la pròpia forma de vida; els altres dos morien i fra Jaume Just, que no havia complert les condicions de l'alliberament, seguí com abans, i ja considerat «non solum ut simplex haereticus, sed haeresiarcha», mort el clement Climent VI, l'inquisidor s'hauria considerat lliure de la ,clemència' papal i l'octubre del 1353 tornava a empresonar fra Jaume Just; essent aquest administrador del dit Hospital, el bisbe Hug de Fenollet ordenà que fos alçat inventari dels béns de la dita institució.³ Aquell mateix any, el 28 de novembre, el nou papa Innocenci VI confirmava la decisió de l'inquisidor i manava de continuar el procés «secundum iustitiam».⁴

I així arribà no sols la sentència inquisitorial condemnant fra Jaume Just a presó perpètua, en la qual hauria mort, ans també, gairebé vint anys després, la nova sentència judicial del bisbe Jaume d'Aragó, que hagué d'intervenir en l'afer, no pas directament per problemes inquisitorials, tot i que les relacions entre aquell bisbe i l'inquisidor general d'aquell moment, Nicolau Eimeric, fossin més aviat tivades, ans perquè en ésser empresonat per segona vegada, fra Jaume Just, administrador de l'hospital de Santa Maria o dels Beguins, tenia en poder seu una considerable quantitat de moneda, immediatament segrestada.

La dita sentència ens informa sobre dos extrems: el de la persona de fra Jaume Just, dels seus orígens i de l'etapa del segon empresonament, fins a la mort; i de la propietat i ,història' de la dita quantitat de moneda: aquest darrer punt ens tornarà al primer.

Entre els béns integrats en l'inventari hi havia una quantitat important de diners en efectiu: 3.722 sous, 10 diners i 1 òbol. És aquesta quantitat la que una vintena d'anys després provocaria la sentència del bisbe Jaume d'Aragó, el nucli de la qual era la decisió sobre qui era l'amo d'aquells diners: l'Hospital dels Beguins representat per Jaume Just en tant que administrador de la institució, o aquest mateix en tant que persona privada. Recordem que en tant que persona privada, Jaume Just morí, si no víctima en el ple sentit de la paraula, sí empresonat per la Inquisició, raó per la qual els seus possibles béns eren destinats al fisc reial. Hi podria haver jugat en el nostre cas la voluntat d'evitar que aquella important quantitat de numerari eixís de València,

3. POU I MARTÍ informa de l'inventari dins *Visionarios...* (cit. nota 1), 205-206; degué donar molta feina, perquè només pel febrer del 1354 eren inventariats els llibres, secció transcrita per RUBIO-RODRIGO, 339-340.

4. La decisió del papa fou comunicada a través del cardenal de Santa Sabina, Bertran de Deux, mitjançant lletra al bisbe de València, transcrita sencera per POU I MARTÍ, 203-205.

atribuint-la a una institució, la propietat de la qual era justament de la Ciutat de València. Em puc preguntar, però no pas respondre, si la decisió de jugar a favor de casa, influí de sotamà en els juristes que prepararen la sentència per al bisbe de València.

Aquesta conté, en relació a l'Hospital, una precisió que pot clarificar el destí de la dita institució, fins ara poc clar i discutit entre els autors, car el bisbe delimità amb el màxim de precisió, la finalitat de l'Hospital de Santa Maria o ,dels Beguins': «in quo Fratres de penitentia, heremite, pauperes mendicantes et infirmi debiles die et nocte recolliguntur et eis alimenta debita congrue ministrantur»:⁵ diguem que acollia i alimentava, de dia i de nit, tota mena de malalts i pobres o oficialment equiparats.

Ja sabem que aquella quantitat (més que considerable) de diner en efectiu trobada a l'Hospital immediatament després que fra Jaume Just fos empresonat per segona vegada, i atès que ell, almenys des del 1339, figurava com a administrador de l'Hospital, tant podia pertànyer a la institució com a ell personalment, i la primera providència que prengué el bisbe Hug de Fonollet, quan fou col·locada sota la seva jurisdicció, fou la de dipositar-la a la sagristia de la Seu de València, on d'alguna manera encara es trobava una vintena d'anys després, quan Jaume d'Aragó donà sentència a favor del propietari, és a dir, de l'Hospital dels Beguins.⁶

Posat el problema de la propietat d'aquells diners a manera de dilema entre l'Hospital dels Beguins i el seu administrador, fra Jaume Just, el camí seguit pels juristes del bisbe de València per a demostrar que pertanyien a l'Hospital de Santa Maria, fou el de raonar que no podien ésser de fra Jaume Just. I ací hi ha allò que a nosaltres ens interessa, car recorden que el beguú empordanès no posseïa béns de fortuna familiar, ni béns de fortuna procedents del seu treball dels anys d'entre el 1339 i el 1353.

Tot i que fan constar que han esmerçat prou interès a informar-se, els juristes del bisbe de València només poden aportar alguna notícia genèrica sobre l'origen de fra Jaume Just: la que hauria nascut «in paupere domo et tugurio rusticano»: per tant, en contrada de pagès i en una casa tan pobra que podia ésser qualificada de ,tugurium'; ara pensaríem en una barraca, però a l'Empordà a començaments del segle XIV, una petita casa de planta baixa amb cuina de foc a terra que servia de menjador i un altre o al màxim dos espais per a rebost i dormitori i al costat de la casa un hort amb corts o estables per al bestiar, podia ésser qualificada de ,tugurium'.⁷

5. Aquest petit fragment es troba en el f. 109 de l'original; la successió dels folis és assenyalada en la transcripció de la sentència episcopal.

6. Ací no interessa resseguir el viarany d'aquell conjunt de moneda, que no s'estigué adormit, ans els ,obriers' de la Seu l'aprofitaren, comprometent-se notarialment a restituir-la al seu lloc, sota pena de cinc-cents sous, al cap de quinze dies d'ésser-ne requerits.

7. Encara entorn el 1950, en una contrada central de Catalunya, en la qual conflueixen les comarques del Bages, el Berguedà i del Solsonès, recordo que era ben viva la classificació, més

El record era molt més precís en tractar-se de la seva vida a València i en destaca el d'una pobresa extrema: «homo pauper et de paupere vita, proprium non habens», és qualificació que, almenys oficialment, es deuria poder aplicar a tots els membres del grup, als «de tertio ordine beati Francisci», perquè el grup com a tal feia professió d'aquella mena de pobresa;⁸ en canvi, és molt més ric el record individual: «qui vix poterat ventrem fame rugientem pane cibario saturare» i «gratis pro Deo recolligebat in dicto Hospitali»; la primera frase és una joia descriptiva: «pel pa que menjava amb prou feines podia assaciar el ventre baladrejant de fam».

El més fàcil és que els juristes de Jaume d'Aragó no tinguessin ni la més remota idea que llur descripció de fra Jaume Just convertia el beguï en personificació de la figura esbossada per Arnau de Vilanova en l'*Alia informatio beguinorum*; i comencem pel tret que encara no hem subratllat, el de pidolar almoïna per amor de Déu: «gratis pro Deo recolligebat in dicto Hospitali»: i diu l'opuscle arnaldia: «...per assò cor en Crist volem star e en ell anar, volem viure en pobresa e en mendicitat...»;⁹ i en relació a la pobresa extrema, incapaç de fer callar el baladreig de la fam: «...en aquesta vida, res pus no volem aver, si no qualque manera de vianda, de què puscam nostre cors sostener...».¹⁰

POU I MARTÍ recorda que segons Nicolau EIMERIC, fra Jaume Just hauria estat condemnat pel tribunal de la Inquisició perquè afirmava que aquells ,espirituals' que entorn el 1320 havien estat víctimes de sentències inquisitorials extremes, eren ,sants màrtirs' (recordem que el problema de fons no eren els béns materials, sinó la idea de perfecció evangèlica, la de si hi entrava la manca total de possessió de béns materials); no dubto que Eimeric es pogué informar en les declaracions del procés, exactament igual que els juristes del bisbe de València; però aquests, de més a més, tenien el record de la realitat personal de fra Just i hi veïen una professió extrema de pobresa, fins al detall de no poder apagar el baladreig d'un ventre famolenc: aquesta devia ésser la fesomia de fra Just en la memòria col·lectiva de la ciutat de València: un home de la Terça Regla de Sant Francesc, que practicava una pobresa personal extre-

que purament sociològica, de les masies entre ,cases' i ,cabanes'; tinc el record d'alguna d'aquestes, formades de planta baixa i un minipís sota teulada, amb era i corral. Suposo que un ,tugurium' a l'Empordà de començos del segle XIV n'era lluny, però es trobava pel camí.

8. Detalls definitoris: la biblioteca dels beguïns, tret de la circulació per por dels inquisidors, dipositada, esperant que passessin els temporals, a casa del negociant (,mercator') de València, Pere d'Urriols, i portada per aquest dins un sac al vicari general de València, contenia (pp. 339-340, núms. 7 i 42 de RUBIO-RODRIGO) dues vegades, en llatí la primera i en traducció catalana la segona, la cèlebre butlla de Nicolau IV, *Supra montem*, que era el gran document oficial, on els franciscans i els terciaris radicals trobaven confirmades llurs tesis, i algun d'ells, el capdavanter fr. Pèire Joan (Oliu) fins i tot propugnava que era una definició doctrinal irrevocable.

9. *Alia Informatio beguinorum d'Arnau de Vilanova* (Studia, Textus, Subsidia, II), Barcelona, Facultat de Teologia 1978, 26, líns. 33-36.

10. *Ibid.*, p. 32, línies 117-120.

ma i, de més a més, pidolava per amor de Déu a favor de l'Hospital de Santa Maria o dels beguins, del qual era administrador, pel camí de Sant Vicent davant l'Hospital i davant per davant de Sant Agustí. Remarquem que la pràctica de la mendicitat era ocasió encertada per a l'extensió de les idees pauperístiques radicals i que en aquest sentit la ja llunyana sentència inquisitorial el podia acusar, tal com una vintena d'anys més tard recorda Jaume d'Aragó, «non solum ut simplex hereticus, sed heresiarcha manifestus».

La presència de raons 'pauperístiques' tant en el procés inquisitorial a càrrec de fra Jaume Just com en l'imaginari col·lectiu de la ciutat de València fou la raó que justificà la negació de la propietat dels 3.722 sous, deu diners i un òbol a fra Jaume Just, i la seva atribució a l'Hospital i al seu representant legal, Guerau Fuster.

Aquest nom i cognom podrien portar càrrega, perquè podrien comportar una connexió claríssima amb el grup d'homes de la Terça Regla de Sant Francesc o Beguins de Vilafranca del Penedès, estudiats per mi l'any 1980 en la tesi de llicenciatura, *Anàlisi textual i reconstrucció del procés inquisitorial contra els beguins de Vilafranca del Penedès (1345-1346)*: el darrer dels documents aplegats en apèndix ens fa saber que el 25 d'agost del 1346, tots els fills del terciari franciscà, fra Bernat Fuster, residents a Vilafranca, entre els quals es compta Francesc Fuster, casat amb Brunissèn, venien un censal heretat del pare a fi de pagar allò que devien al fisc reial, a favor del qual havien estat confiscats els béns de fra Bernat Fuster: Guerau Fuster podria molt ben ésser fill de Francesc i Brunissèn; i ho dic no sols pel cognom 'Fuster', ans, i potser sobretot, perquè també el nom de pila remet a Vilafranca del Penedès, car és el del notari d'aquella vila, fra Guerau Pere, que havia estat secretari d'Arnau de Vilanova; hauria estat batejat el nostre Guerau Fuster amb el nom de Guerau perquè fou apadrinat per aquell notari o perquè li'n fou imposat el nom? Guerau Pere, més que l'amic de la família, hauria estat el guia del grup 'espiritual' vilafraquí, amb repercussions en el grup de Barcelona.¹¹ Només puc formular la pregunta i remetre a unes pàgines meves, intitolades *Frater Geraldus Petri notarius Ville Franche*, publicades dins la «Miscel·lània a honor de

11. L'amistat familiar Pere/Fuster i el guiatge de Guerau Pere damunt els grups beguins de Vilafranca del Penedès i de Barcelona resulta demostrada documentalment el 15 de juliol del 1312, en què fra Guillem Martí, «ministre dels frares de penitència dels terç orde de sant Francesc» de Barcelona, no havent en una ocasió anterior expressada de forma satisfactòria la raó d'ésser del dit terç orde (97), en aquella avinentesa la completava davant el Vicari General del bisbat de Barcelona, amb una «requisitionem seu protestationem» (94), que resultà ésser l'*Alia informatio beguinorum* d'Arnau de Vilanova, acte oficial, del qual foren testimonis «fratre Geraldo Petri et fratre Bernardo Fusterii de Villa francha de Penitensi» (100). No cal dir que qui aportà per a aquella ocasió el text d'Arnau de Vilanova fou el seu antic secretari, Guerau Pere; tampoc no cal dir que aquestes seves possibilitats d'accés a la doctrina de mestre Arnau de Vilanova, li afegien una aurèola de capdavanter indiscutit en els grups de terciaris o beguins de la Catalunya d'aquells moments.

Ramon Noguera de Guzman», Barcelona, Fundació Noguera, on, certament no hi ha cap dada sobre la pregunta acabada de formular, però informen sobre aquell titular de la notaria reial de Vilafranca del Penedès.

Potser hi hagué alguna dificultat per a la restitució efectiva d'aquella suma a l'Hospital per part de l'Obra de la Seu de València, ja que la sentència també esmenta els cinc-cents sous complementaris que la dita Obra havia de pagar en cas de no fer efectiva l'esmentada suma dins els primers quinze dies després d'ésser-ne requerida. Però era una anècdota, encara que aquells temps cinc-cents sous no fossin quantitat anecdòtica.

El fet és que sabem quelcom més sobre el tema, realment important, dels moviments 'espirituals' en la València del segle XIV i podem esperar que d'altres fonts hi contribueixin amb nova documentació.

Transcriu al peu de la lletra el text donat per la prof. Cárcel, a base de la còpia realitzada per ella del registre d'actes del dit bisbe, ara a València, Arxiu del Baró de Llaurí, amb les petites modificacions amagades sota aquell principi, segons el qual «quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur». Dono en paràgrafs sagnats els fragments que es refereixen personalment a fra Jaume Just.

Barcelona, juny 2008

In Christi nomine. Amen.

NOVERINT UNIVERSI quod nos Jacobus, miseratione divina episcopus Valencie,

attendentes quod olim tempore vite reverendissimi in Christo patris, domini Ugonis [de Fenollet], bone memorie episcopi Valencie, predecessoris nostri, fratre JACOBO JUSTI, tertie regule beati Francisci, regente Hospitale Beate Marie civitatis Valencie, alias nuncupatum vulgariter 'dels Beguins', ratione criminis heresis seu pro facto fidei orthodoxe in captione episcopali Valencie posito seu murato, de quo quidem crimine seu fide orthodoxa apud ipsum predecessorem nostrum et apud inquisitorem heretice pravitatis, qui tunc erat, inculpatus fuerat pariter et delatus ac proinde captus et carceribus eiusdem predecessoris nostri mancipatus, ipse predecessor noster volens, ut decebat, ne bona mobilia dicti Hospitalis, que sub custodia et regimine dicti fratris Jacobi diu extiterant prout etiam tempore sue huiusmodi deprehensionis existebant, propter carentiam rectoris seu alias ex defectu regiminis deperirent vel laberentur, quinymo potius conservarentur, statim eo capto,

posuit seu poni fecit in inventario seu repertorio manu publica confecto bona ipsa et omnes res que tunc erant in eodem Hospitali seu intra illud et domos eiusdem quomodolibet existebant et signanter tres mille septingentos viginti duos solidos, decem denarios et obulum monete regalium Valencie, qui in dicto Hospitali inter alia bona fuerunt tempore confectionis predicti inventarii adinventi in

peccunia numerata et qui quidem post confectionem predicti inventarii abstracti a predicto hospitali in quadam [...] et adducti, missi et depositi ad maiorem ipsorum et iuris dicti Hospitalis conservationem, in ede sacra sive sacristia Sedis Valencie in deposito extiterunt, prout [...] omnia in huiusmodi inventario seu repertorio per dilectum Bonanatum Monarii, notarium publicum Valencie, recepto ac confecto Valencie, tercio kalendas novembris anno Domini millesimo CCC quinquagesimo tercio, ac in publicam formam redacto lacius et serius vidimus contineri.

Considerantes etiam quod demum tractu temporis, ipsisque tribus mille septingentis viginti duobus solidis, decem denariis et obulo in dicta sacristia utique existentibus, cum fabrica Sedis prelibate peccunia per maximum tunc temporis indigeret, venerabiles Anthonius de Alpicato, canonicus eiusdem Sedis, et Jacobus de Manso, civis Valencie, operarii maiores, et Jacobus Conill, presbiter, viceoperarius fabrice supradicte, ipsos tres mille septingentos viginti duos solidos, decem denarios et obulum, a dicta sacristia abstractos mutuo [f.109r] receperunt et pro securitate rei promiserunt omnes insimul et quilibet eorum in solidum, tam nominibus ipsorum propriis quam nomine eciam dicte fabrice et ut operarii eiusdem, restituere, tornare et deponere in dicta sacristia, aut ipsi domino Ugoni episcopo, totam dictam quantitatem trium mille septingentorum viginti duorum solidorum, decem denariorum, obuli, infra quindecim dies postquam existerent requisiti, sub pena quingentorum solidorum monete superius expressate, obligando se et bona sua propria et dicte fabrice pro predictis omnibus firmiter attendendis, prout oculata fide per instrumentum publicum inde per dictum Bonanatum confectum in civitate predicta sextodecimo kalendas augusti, anno Domini M^o CCC^o quinquagesimo quarto, premissa legitime nobis constant.

Precaventes insuper et recta consideratione pensantes, nos super predictis tribus mille septingentis viginti duobus solidis, decem denariis et obulo, habuisse ex officio plures et diversos tractatus ac informationem cum personis fidedignis, que fuerunt et noverunt a longuo tempore circa facultates, statum et normam dicti Hospitalis

conversationemque, substantiam et vitam eiusdem fratris JACOBI JUSTI

et invenisse latenter et palam per huiusmodi varios, diversos et exquisitos tractatus atque indaginem pleniorum quod ipsa quantitas dictorum trium mille septingentorum viginti duorum solidorum, decem denariorum, et obuli erant proprii dicti Hospitalis et de bonis et facultatibus eiusdem ac tanquam proprii et ut bona propria ipsius Hospitalis iidem denarii erant et recondebantur penitus in eodem

et non dicti fratris JACOBI JUSTI, quamvis sub eius custodia existerent et manerent. Cuius oppositum non est verisimiliter presumendum, cum ipse frater JACOBUS JUSTI, natus fuerit in paupere domo et tugurio rusticano, fueritque homo pauper et de paupere vita, proprium non habens, qui vix poterat ventrem fame rugientem pane cibario saturare, ut inde fuimus plenius informati, sed gratis pro Deo recolligebat in dicto Hospitali, cuique ipsius Hospitalis regimen, administratio et gubernatio commissa fuerant, non ut ea haberet in beneficium, sed quia expediebat, sicut aduch expedit, quod aliquis regat dic-

tum Hospitale eiusque bona et redditus procuret et administret ac curam gerat etiam aliorum.

Igitur nos, Jacobus, episcopus supradictus, volentes in hiis sinceram et puram agnoscere veritatem et, sicut debitum nostri presularis officii nos admonet, oculos nostros [f.109v] dirigere ad utilitatem, reformationem et augmentum zenodochiorum, leprosiarum et hospitalium nostre diocesis, ut sic nostris temporibus prosperentur, et presertim ipsius hospitalis Beate Marie, in quo fratres de penitencia, heremite, pauperes mendicantes et infirmi debiles die et nocte recolliguntur et eis alimenta debita congrue ministrantur: cum nobis clarissime constiterit atque constet per rei evidentiam et notorium actu permanens, quod nulla potest tergiversatione celari, quod dicta quantitas trium mille septingentorum viginti duorum solidorum, decem denariorum, et obuli, reperta in dicto Hospitali re vera fuit, erat et est propria ipsius Hospitalis et non dicti fratris JACOBI JUSTI, et tanquam bona propria ipsius Hospitalis erat ipsa quantitas et recondebatur intra illud, sicque iuri aut rationi non congruat

quod ipsum Hospitale propter demerita ac culpam dicti fratris JACOBI patiatul uterius lesionem,

cum alteri per alterum iniqua conditio afferri non debeat, de iure pariter ac etiam racione, necnon ipsis tribus mille septingentis viginti duobus solidis, decem denariis et obulo, amplius careat occupatione sinistra et detectione indebita, sicuti caruit annorum viginti numero transactorum,

Deum habentes pre oculis et eius sacrosanctis evangeliiis coram nobis positis, moti ex causis premissis et aliis que ad hec nostrum animum rationabiliter induxerunt, scienter, deliberate ac de certa scientia, serie presentis carte nostre seu publici instrumenti suo robore perpetuo valituri, quod in hac parte vicem et vim obtinet sententie et obtinere volumus pragmatice sanctionis, presente, vidente et audiente dilecto Geraldo Fusterii, cive Valencie, procuratore et administratore dicti Hospitalis ipsoque instante et requirente, iusticiaque exigente, ex officii nostri debito quo procedimus in hac parte,

pronunciamus, dicimus et declaramus in et cum hiis scriptis predictos tres mille septingentos viginti duos solidos, decem denarios et obulum, fuisse et esse proprios et bona propria eiusdem Hospitalis illosque sibi totaliter adiudicamus et ad ipsum Hospitale tanquam eius bona propria pertinuisse et pertinere decernimus sibi que competisse et competere, restituique, tradi ac persolvi debere et ius in illis fuisse et esse quesitum dicto Hospitali et non alteri cuicumque loco, usui, vel persone: mandantes expresse serie presentis carte seu publici instrumenti, quod vicem episcopalem gerere et obtinere volumus, supradictis venerabilibus Anthonio de Alpicato, Jacobo de Manso et Jacobo Conill, et cuilibet eorum in solidum ac operariis, qui nunc [f. 110r] sunt vel aliis, qui erunt pro tempore, dicte fabrice Sedis Valencie, et aliis etiam qui nominibus propriis vel nomine dicte fabrice, aut etiam nomine depositario vel alio quovis nomine ad restitutionem et solutionem dicte quantitatis quomodolibet teneantur, quatenus quantitatem ipsam eidem Hospita-

li vel vobis, dicto Geraldo Fusterii eius vice, loco et nomine tradant, deliberent atque solvant statim, visis presentibus, integritur et complete, obstaculo, contradictione et impedimento cessantibus quibuscumque, et mandato alio a nobis super hiis minime expectato: verum, ne super premissis ulterius ambiguitas vel disceptatio temeraria vel quelibet alia apud quospiam oriatur:

attendentes et recta consideratione pensantes quod predictum Hospitale indiget in pluribus suis locis necessaria et inevitabili reparatione, lectique et lintheamina et raube deficiant in eodem et ad ea supportandum necnon ad providendum dictis pauperibus, fidelium erogationes nec proprie eiusdem hospitalis sufficientes facultates, maxime moderno tempore, quo victualia et res sunt solito cariora, volentes ad hoc manum nostre porrigere caritatis, tenore presentium, amore Dei et intuitu pietatis, damus, concedimus atque tradimus donacione pura, propria et irrevocabili inter vivos eidem Hospitali et vobis, dicto Geraldo Fusterii, procuratori et administratori eiusdem, loco, vice et nomine illius, presenti et recipienti ad opus ipsius Hospitalis et predictae reparationis et refectiois pauperum, omnes tres dictos mille septingentos viginti duos solidos, decem denarios et obolum, casu quo nobis vel dignitati nostre episcopali pertineant ratione abstractionis a dicto Hospitali et occupationis premissarum, inde per dictum nostrum predecessorem facturum ac instrumenti debitoris supradicti super quantitate eadem restituenda confecti; vel casu quo etiam nobis vel eidem nostre episcopali dignitati confiscati existant,

ratione criminis heresis per dictum fratrem JACOBUM JUSTI commissi

aut alias aliquod ius habeamus in eisdem et tam ipsarum abstractionis, occupationis etiam vel criminis heresis, seu instrumenti debitoris antedicti vigore, quam alio quovis modo, causa vel ratione, propter quod seu que potuisset aut posset nobis vel nostre episcopali dignitati memorata quantitas applicari, confiscari quomodolibet vel acquiri ex causa cuiusmodi donacionis et concessionis et alias pro solutione dicto Hospitali de iamdicta quantitate facienda et ante ipsam, tenore presentis publici instrumenti damus, cedimus, tradimus et concedimus, transferimus et mandamus dicto Hospitali et vobis, dicto Geraldo Fusterii, [f. 110v] eius vice, loco et nomine recipienti, ut supra, totum locum nostrum et nostre episcopalis dignitatis, et omnia iura et voces, vices, rationes et actiones, questiones et demandas, reales et personales, utiles et directas, varias sive mixtas, ordinarias et extraordinarias, pretorias, civiles et alias quascumque, que nobis et nostre dignitati episcopali pertineant et competant aut competere et pertinere possunt et debent quomodolibet in predictis tribus mille septingentis viginti duobus solidis, decem denariis et obulo, et in dicta pena quingentorum solidorum, ubi eam committi contingat, adversus scilicet prenomatos Anthonium de Alpicato, Jacobum de Manso et Jacobum Conill et quemlibet eorum simul et in solidum, ac operas que nunc sunt aut erunt pro tempore dicte fabrice Sedis Valencie et ipsam fabricam et bona sua ac prenominatorum occasione pretextuque dictarum abstractionis et occupationis et vel dictorum criminis heresis et confiscationis, seu dicti debiti instrumenti super prefata quantitate restituenda, ut predictur confecti, aut alias cuiuslibet alterius iuris, rationis et actionis, nobis vel nostre episcopali dignitati

competencium ex premissis vel aliis quibuscumque de causis, modis et rationibus in eadem quantitate et pro ea contra superius nominatos et bona eorum et dicte fabrice, ac alias quasvis personas, que sive nominibus propriis sive nomine dicte fabrice sive etiam nomine depositario vel alio quovis, ad presentationem et solutionem dicte quantitatis teneantur et res ratione eorum.

Quibus iuribus, locis, vocibus, vicibus, rationibus et actionibus realibus et personalibus, utilibus et directis ac aliis supradictis possit dictum Hospitale et vos, dictus Geraldus eius loco, vice et nomine possitis, in iudicio et extra iudicium uti et experiri, petendo et habendo dictos tres mille septingentos viginti duos solidos, decem denarios, et obulum, de debito principali et dictos quingentos solidos de pena, si eam comitare contingat, a supradictis et bonis eorum, agendoque in eisdem, defendendo, ponendo, opponendo et excipiendo, replicando et triplicando coram iudicibus et officialibus quibuscumque, solutionem et soluciones recipiendo et apocham vel apochas, absolutionem et diffinitionem et pactum de ulterius non petendo quibus expedierit, faciendo, concedendo et firmando, et omnia alia exercendo et libere peragendo, que in premissis fuerint necessaria, expedientia aut quomodolibet opportuna, et instituentes et constituentes tenore presentis, dictum Hospitale et vos, dictum Geraldum [f. 111r] Fusterii, loco, vice et nomine illius in predictis omnibus verum dominum et potentem, auctorem, defensorem et procuratorem ut in rem vestram propriam, utraque in locum nostrum ponimus ad faciendum de predicta quantitate trium milium septingentorum viginti duorum solidorum, decem denariorum et obuli debiti principalis, et de dicta quantitate quingentorum solidorum de pena, si commissa fuerit, ac de universis aliis et singulis supradictis, exinde vestras in omnibus libere voluntates, prout verus dominus de re sua facere consuevit et potest et nos poteramus ante huiusmodi donationem et iurium cessionem.

Et ut dicto Hospitali et vobis, eius procuratori, super premissis firmiter caveatur, promittimus et fide bona convenimus vobis, dicto procuratori recipienti, ut supra, necnon sacrosanctis Dei Evangeliiis coram nobis positis, iuramus ad Deum et Sancta Evangelia, premissa omnia et singula in presenti contractu apposita, scripta et narrata, rata, grata et firma semper habere, tenere et observare et ea non revocare neque aliquid contrafacere aut contravenire palam, simulate vel occulte per nos vel submissam personam, aliquo iure, modo, causa vel ratione: immo, dabimus et dare promittimus vobis, dicto procuratori, auxilium, consilium, favorem et iuvamen, quod quantitates supradictas, tam principalis debiti, quam etiam pene, casu quo eam committi contingat, habeatis et habere valeatis una cum sumptibus et expensis a supradictis personis et fabrica et bonis eorum integritate et complete, prout decet.

Hec, igitur, omnia supradicta, nos dictus episcopus, dicimus, pronuntiamus, declaramus et adiudicamus, donamus, cedimus, concedimus, transferimus atque mandamus, facimus, promittimus et paciscimur in manu et posse nostri publici notarii infrascripti, tanquam publice persone, hec vobis, loco dicti Hospitalis et pro eo, ac vestri prenominati procuratoris et omnium etiam aliorum, quorum interest vel intererit et interesse potest et poterit quomodolibet in futurum, recipientis, paciscentis et legitime etiam stipulantis.

In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium, presentes litteras seu presens publicum instrumentum per notarium subscriptum recipi et publicari mandamus, sigillique nostri fecimus appensione muniri.

Data et acta Valentie, in palatio episcopali, xxx^a die iulii, anno a Nativitate Domini M CCC LXX secundo, presentibus ad premissa venerabilibus dominis Johanne Eximini de Montetornesio, milite, habitatori Valentie, et Petro Bordet, rectore ecclesie de Alcoy, diocesis Valentie, pro testibus vocatis specialiter et rogatis.

Post scriptum

En el volum vinent d'aquest anuari i sota el títol *Beguins de Vilafranca del Penedès davant el tribunal d'inquisició (1345-1346)*, seran publicades noves dades tant sobre una possible germana o parenta de Jaume Just (Maria Just) com sobre la naturalesa de la quantitat trobada en poder de Jaume Just en ésser detingut, per paral·lelisme amb Guillem Escriba.